

СВЕТИ ИГНАТИЈЕ БОГОНОСАЦ – ЦРКВА КАО ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНО- ИСКУСТВЕНА ЗАЈЕДНИЦА

Истина Цркве, једна и аутентична, откривена је оваплоћењем Сина Божијег, Његовим доласком у свет, страдањем и васкрсењем. Оваплоћење, страдање и васкрсење Логоса Божијег означило је почетак нове епохе у историји човечанства, историје Новог Завета која даје конкретан опит Есхатона. Стари завет и делатност пророка била је припрема⁸³ за долазак Господњи и почетак историје спасења творевине; сенка је уступила место икони⁸⁴ и Црква је заживела у својој пуноћи као динамични, живи организам који јесте Тело Христово⁸⁵.

У првим деценијама, па и вековима живота Цркве на земљи једини и прави синоним за хришћанство, новозаветну веру била је Црква и то као Литургија, као заједница окупљена на Дан Господњи, тј. догађај који јесте сједињење васкрслог Христа и његовог народа⁸⁶. Сједињење божанских и човечанских личности у тајној, надсуштаственој, еросној заједници која даје идентитет представља алфу и омегу живота сваког члана Цркве што сведочи да је еклисиологија првобитног хришћанства није била апстрактна и теоријска, него углавном практична.⁸⁷ Бити хришћанин значи једино и несумњиво – бити недељом са Господом и утемељити свој живот у Њему кроз крштење као улазак у свето-тајинску заједницу. Благодат и светост коју су хришћани задобијали на Литургији сведочили су и у литургијском времену ширећи јеванђељс-

⁸³ Све пророчке књиге кроз алегорију говоре о будућем доласку месије, тј. Спаситеља, те самим тим Стари завет је немогуће разумети без Новог, односно кључ за тумачење старозаветних прича лежи у Новом завету.

⁸⁴ Само у Цркви скраћује се време, и будућност постаје садашње дејствовање Духа. У нашем земном животу „Дан Господин“ могућан је једино у Цркви.

⁸⁵ Цркву као тело Христово дефинише апостол Павле (Рим, 12.5).

⁸⁶ Мидић, И. Биће као есхатолошка заједница, Одбор за просвету и културу Епархије браничевске, Пожаревац, 2008, 202-203.

⁸⁷ Зизјулас, Ј. Јединство Цркве у светој Евхаристији и у епископу у прва три века, Беседа, Нови Сад, 1997, 55.

ку реч и не штедећи живот за Христа и ближњег. Никада Црква за хришћане, посебно у првом времену, непосредно после вазнесења Господњег, није била неки пропратни и ефемерни елемент уобичајеног живота. Она није била *време које треба одвојити за душу* или тренутак када делује религиозна свест. Овакав однос јесте религијски и за хришћане је незамислив колико и незнабоштво. Црква је за хришћане синоним њиховог живота, једини и прави смисао егзистенције, догађај који осмишљава свако друго делање, истина зарад које све треба оставити и која садржи идентитет хришћана. Она је синоним за срце¹ сваког члана Цркве, за Личност, односно заједницу која даје, осмишљава и крунише живот хришћана. Отуда потреба, снажна у бићу човека који Христом живи, да на било који начин положи живот и жртвује себе за Христа. Дати живот за некога значи волети га јер страдање јесте једини начин који потврђује љубав.²

Отуда непоколебљива жеља првих хришћана да дају живот за свога Пастира, као што је и Он дао за њих, да умру сведочећи јеванђељску радост и истину. Хришћани су масовно предавани лавовима и другим врстама мучења, али су то примали као највећи дар, као извесност спасења, срећни што могу доказати љубав према Господу, будући да она (љубав) није психолошка категорија, већ онтолошка и односи се на сам начин постојања.

У овом раду покушаћемо да резимирамо у кратким цртама основна размишљања и увиде светог Игнатија Богоносца, како из хришћанско-философског, тако и из богословско-апологетског периода. У овом истраживању нагласићемо његов теолошки опус који има егзистенцијално тежиште на живот и богословствовање у Христу. Показаћемо да његов искуствени дијалогски однос, свакако утиче на конструкцију његове теолошке синтезе, која је више христоцентрична него тројична, и коју би требало сагледавати свеобухватно, а не парцијално и формално, без истинског садржаја. У његовим еклисиолошким увидима приказаћемо да он наглашава Цркву као Тело Христово, а не као етичку или друштвену стварност, са посебним акцентом и освртом на сусрет сваког појединачног верника са Христом. На крају рада показаћемо да Игњатијево инсистирање на чињеници да је Цркве Тело Христово, јесте уствари наглашавање онтологије заједнице, као претпоставке спасења сваког човека.

¹ Уп. јеванђељске речи: *Тамо где је срце ваше, тамо ће бити и благо ваше.*

² Страдање је нераздвојни пратилац љубави, доказ њеног постојања. Ипак коначни исход страдања није вечно страдање већ васкрсење. Али васкрсење је могуће само кроз страдање као што Христос каже: *Ако зрно пшенично не падне на земљу, једно ће остати, а ако падне, много ће рода донети.*

Богословски стил у еклисиологији светог Игнатија

Епископ Антиохије свети Игнатије Богоносац читав живот желео је да бићем потврди веру у Христа, да страда ради Господа³. После година управљања антиохијском црквеном заједницом пострадао је у асени са лавовима испунивши тиме своју највећу жељу – да положи живот за Христа. У *Похвали светом Свештеномученику Игнатију Богоносцу* свети Јован Златоусти бележи о тој исконској жељи и потреби овог равноапостолног епископа:

„Иако Игнатије није видео Христа, нити се сусрео са Њиме (на земљи), мучеништвом се сјединио са Христом... Игнатије је у Риму пострадао јавно, усред позоришта (Колосеума), док је цео град седео у амфитеатру и звери биле пуштене на њега... а Игнатије је говорио: „Ја те звери жарко желим да сусретнем“. Тамо (у Колосеуму) окончао је мученички живот свој, но и то је дело Божијег домостроја, да се опет отуда нама врати, и да се као Мученик нама подели у градовима: Риму – крв његова, а Антиохији остаци костију његових. Ми смо се (у Антиохији) насладили Епископством његовим, а они (у Риму) насладише се Мучеништвом његовим... Ви Антиохијци сте послали тамо Епископа, а добили сте отуда Мученика!... Његове мошти су ето ту (у Антиохији), у ковчегу у храму, на поклоњене свима вернима...“⁴ Свети Јован Златоусти сугестивно преноси снагу страдалне љубави Игнатијеове, очинску везаност његову за помесну заједницу којом је столовао и потпуну посвећеност епископској служби, о чему у поменутој *Похвали* каже: „Блажени Игнатије је имао све оне врлине Епископа које потребује за Епископа Апостол Павле пишући својим ученицима Титу (1,7-9) и Тимотеју (1Тим.3,1-3)... Игнатије је савршено управљао Црквом у време када њен пут још није био довољно утрвен. Он је управљао Цркво наше отаџбине, таквог великог града (Антиохије), и мноштвом народа од двеста хиљада...“⁵

О светом Игнатију постоје предања и историјска сведочанства. Међу предањима издвајају се оно које каже да је свети Игнатије био оно дете које је Христос држао на рукама⁶ и друго које каже да је након

³ Corwin, V. St. Ignatius and Christianity in Antioch. New Haven: Yale University Press, 1960, 7.

⁴ Дела апостолских ученика, приредио епископ Атанасије умировљени херцеговачки, Братство св. Симеона Мироточивог, Врњци – Требиње, 2005, стр. 44.

⁵ Беседа о св. Игнатију 4, PG 50. 591; PG 50, 592-4, cf. Downey Glanwille “Size of Population of Antioch” in Transaction and Proceedings of the American Philological Association vol. 89, 1958, 87.

⁶ Историја каже да свети Игнатије није могао бити рођен пре 40. године наше ере тако да ово предање нема чињеничу вредност. Дела апостолских ученика, приредио епископ Атанасије умировљени херцеговачки, Братство св. Симеона Мироточивог, Врњци – Требиње, 2005, стр. 51.

страдања у арени срце светитеља остало нетакнуто са јасно урезаним именом Христовим⁷. Од историјских сведочанстава најраније је и истовремено најважније сведочанство светог Поликарпа Смирноског, који је и потврдио аутентичност седам Игнатијевих посланица.⁸ Крајем другог века о светом Игнатију пише свети Иринеј Лионски⁹, а почетком четвртог и црквени историчар Јевсевије Кесаријски¹⁰.

Богословље Светог Игнатија најверније је изложено у његовим посланицама намењеним различитим помесним црквама његовог доба¹¹. Посланица је седам и свака на јединствен начин говори о истој теми – животу Цркве као јединствене, динамичне заједнице у чијем је центру Христос¹².

Сам стил епископа говори доста о суштини његове теологије. Стога анализа стила и утисака који такав стил оставља на слух верних, пре саме анализе појединачне семантике синтагми и реченица из терминолошко-богословске перспективе, дефинише суштину његовог богословља¹³. У том смислу треба имати у виду неколико претпоставки. Прво, свети Игнатије не пише систематско богословље негде далеко од света, не посвећује сате бирању израза и сређивању чињеница о којим жели говорити, већ беседе смишља тренутно, „с ногу“¹⁴ за потребе обраћања окупљеном народу. То собом повлачи извесне карактеристике стила.

Тако долазимо до следеће претпоставке која стил посланица одређује као једноставан, непосредан, лишен компликоване и неразумљиве терминологије. Истовремено, такав стил не губи ништа од

⁷ Исто, стр. 46.

⁸ Исто. *Посланици Филипљанима 9*, О животу на стр. 45-76; О посланицама стр. 279-281. Видети: Brent, Allen. "Ignatius and Polycarp: The Transformation of New Testament Traditions in the Context of the Mystery Cults." Pages 325-349 in *Trajectories through the New Testament and the Apostolic Fathers*. Edited by Andrew F. Gregory and Christopher M. Tuckett. Oxford and New York: Oxford University Press, 2005.

⁹ *Adversus haereses*, 5. 28. 4.

¹⁰ In *Lucam Homiliae* 4.

¹¹ Trakatellis, Demetrios Bishop. "God Language in Ignatius of Antioch." Pages 422-430.

¹² Видети о посланицама: Foster, Paul. "The Epistles of Ignatius of Antioch and the Writings that later formed the New Testament." Pages 159-186 in *The Reception of the New Testament in the Apostolic Fathers*. Edited by Andrew F. Gregory and Christopher M. Tuckett. New York and Oxford: Oxford University Press, 2005.

¹³ Видети: Ignace d'Antioche. *Polycarpe de Smyrne. Lettres. Martyre de Polycarpe*, прир. P. Th. Camelot, *Sources chrétiennes* 10. Paris: Cerf, (3) 1958: 56-154 (критичко издање Игњатијевих посланица).

¹⁴ Дела апостолских ученика, 62. Видети детаљније: Barnard, L. W., *The Background of st. Ignatius of Antioch*, in *VC* 17, 1963, 193.

суштине своје богословске вредности, већ сажима непрегледну и не-исцрпну онтологију у аутентичан и језгровит израз који ће, вековима касније, представљати ризницу за, обимом и садржином, најразличитија тумачења.

Трећа чињеница јесте да је стил посланица богонадахнут и да извире из уста епископа, а то значи из уста саме Цркве Христове и самог Христа као њене Главе. Свети Игнатије не говори као индивидуа, већ на јединствен начин литерарно обликује евхаристијско искуство Цркве – истину Цркве претаче у усмени и писани израз дајући јој личносни печат.

Постоји извесна поетичност у посланицама која их приближава химнологији, а која потиче из два извора. Први је богонадахнутост, а други снажна емотивна везаност светог Игнатија за Христа и свој народ. Он сам често излази из оквира рационалног и уређеног говорења у емотивни занос који даје посебну драж његовим речима. Емотивност се, у првом плану, манифестује као бићевно и психолошки доживљена љубав за Христа, љубав која „слободно умире“¹⁵, а затим и као, исто тако снажна, љубав за чланове богочовечанског Тела Христовог.

Напоследку, осим што је стил светог Игнатија жива онтологија – обликована на једноставан, поетичан, емотивно обојен начин – он садржи у себи и оно што би се могло назвати дидактиком. Дидактичност је потребан, нужни елеманат беседе намењене народу с обзиром на то какве су околности у којима он пребива, с обзиром на то да постоји страх и брига да различити непријатељи – на онтолошком, психолошком или физичком плану – угрозе стабилност Цркве и свест њених чланова. У то доба, када аутентичну јеванђељску и литургијску истину не штите ороси васељенских сабора, дужност епископа је да упозори верне од опасних изобличавања јеретика. Отуда у посланицама на више места налазимо позив вернима да „употребљавају само хришћанску храну, а клоне се туђег биља које је јерес“¹⁶. Епископ објашњава притајену опасност која постоји у јеретичком учењу¹⁷, а коју наивне овце стада Господњег лако могу да замене са истином: „Ти (јеретици) су они који себи са стране уплићу Исуса Христа, издајући се (тако) за достојне поверења, дајући као смртни отров помешан са медовином – који незналица радо узима – у злом задовољству смрт.“¹⁸ Јерес је опасна јер „представља измену истине Цркве – не некакве иде-

¹⁵ Рим. 4.1 (исто, стр. 206).

¹⁶ Трал. 6.1. (исто, 225). Видети: Robinson, Th. Ignatius of Antioch and the Parting of the Ways: Early Jewish-Christian Relations. Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers, 2009, 162.

¹⁷ Fredriksen, P. Jesus, Judaisam and Chirstian anti Judaisam, Westminster John Knox Press 2002, 57.

¹⁸ Трал. 6.1. (исто, 225.9).

олошке и апстрактне истине него начина постојања који отеловљује Црква као егзистенцијално јединство и заједница.¹⁹ Свети Игнатије страхује за јединство своје Цркве и радује се јединству верних, јер су они „живо камење храма Очевог“²⁰. Истовремено, он каже хришћанима да се „за друге људе моле непрестано, јер и у њима постоји нада покајања, да дођу до Оца.“²¹

Оваква етика извире из онтологије евхаристијског искуства коју свети Игнатије стално наглашава као центар читаве теологије, као смисао живота и круну свеколиког живота. У том смислу он је експлицитан: „нека се нико не вара: ако ко није унутар жртвеника, лишен је хлеба Божијег.“²²

Идентитет Цркве у евхаристији и епископу

У богословљу светог Игнатија еклисиологија заузима најзначајније место, све о чему говори прелама се кроз призму евхаристијске светлости. Евхаристија је синоним за Цркву²³, једина сотириологија и једина мера човекове егзистенције. Црква, као Тело Христово, једини је начин да се успостави заједница са Христом, да се човек обожи. Црква је синоним свеопштег будућег васкрсења, али том васкрсењу претходи страдање, јер само страдање доказује истински идентитет у Христу. Онј који се спасава је, за светог Игнатија, онај који страда. Он то понавља често. Ове речи захтевају објешњење.

Свети Игнатије у својим посланицама користи појмове: страдање, љубав и васкрсење. У апостолском и светоотачком речнику ови појмови имају јединствено и јасно значење у онтологији, често далеко и чак супротно конвенционалним значењима које ови термини имају у свакодневици. Под љубављу се подразумева заједница, бићевна везаност божанских и човечанских личности у слободи. Љубав је, пре свега, постојање на начин слободне заједнице, а не нужна психолошка категорија²⁴. Та заједница није ништа друго до есхатолошка заједница коју сада

¹⁹ Јанарас, Х. Истина и јединство Цркве, Беседа, Нови Сад, 2004, стр. 15.

²⁰ Ефес. 9. 1. (Дела апостолских ученика, стр. 213.).

²¹ Ефес. 10. 1. (исто, стр. 213.).

²² Ефес. 6. 2. (исто, стр. 211.).

²³ По речима оца Кипријана „природа Цркве је евхаристијска јер Евхаристије нема ван Цркве, јер нема тела ван Тела, и Црква не може бити без Евхаристије. Због тога је немогуће бити члан Цркве а не причешћивати се јер је Евхаристија знак Црквености“. Керн, К. Евхаристија, Шибеник, 2000, стр. 12-13.

²⁴ То не значи да љубав не укључује осећање, већ само то да осећање није довољно да би се говорило о љубави и да је потребно да извире из онтологије и слободе да би било манифестација љубави. (прим. аутора)

и овде опитујемо у икони есхатолошке реалности – Цркви. Та заједница јесте идентитет сваког њеног члана, што значи да ништа друго, ништа овосветско, не може и не сме бити важније од ње. Живот Цркве, међутим, није живот који је нужан и дат, који је заробљен у неслободи и греху – стога је одрицање од биолошког постојања²⁵ предуслов уласка у евхаристијску заједницу. То је одрицање од једног, датог и огреховљеног живота, ради рађања за други, који је слободан и утемељен у Христу. Ово и јесте пут страдања који доводи до уласка у заједницу са Христом. Стога свети Игнатије каже: „И свима поручујем – да је добровољно умирем за Христа“²⁶, а на другом месту објашњава: „Ако постадам, бићу ослобођеник Исуса Христа и васкрснућу у Њему слободан.“²⁷

Идентитет хришћанина лежи у односу са Њим, у есхатолошкој заједници са Њим и стога хришћани „добровољно страда за Христа“; то страдање је слободно измештање идентитета из природно утемељене егзистенције у егзистенцију у Христу. Онај који живи у Христу и за Њега нема потребе да чува свој живот, јер се његов живот и идентитет налази у Христу, а не у телу или било чему другом или ма коме другом. „Добро је заћи од света Богу, да се у њему поново родим“²⁸, каже свети Игнатије прижељкујући да смрћу потврди љубав према Христу понављајући стално да је „врло жељан зверова.“²⁹

Дакле, једино што је битно за светог Игнатија када говори о људској егзистенцији јесте човеково назначење за Бога. Читава антропологија јесте антропологија човека који се спасава, који хрли ка Христу, док све остало бледи и губи се пред значајем ове чињенице.

„Љубав се моја разапел
И нема у мени огња који жели ишта материјално,
Него је у мени вода жива и жуборећа,
Која ми изнутра говори –
Хајде ка Оцу.“³⁰

Када је реч о структури Цркве, свети Игнатије наглашава важност њеног јединства под личношћу епископовом³¹, говори о онтолошкој

²⁵ О биолошкој и еклисијалној ипостаси пише митрополит Јован Зизјулас у делу *Од маске до личности*, Беседа, Нови Сад, 2004, стр. 26.

²⁶ Рим, 4.1 (Дела апостолских ученика, стр. 206.).

²⁷ Рим, 4.3 (исто, стр. 207.).

²⁸ Рим, 2.2 (исто, стр. 206.).

²⁹ Рим, 5.2 (исто, стр. 207.).

³⁰ Рим, 6.2 (исто, стр. 208.).

³¹ Видети: Мачковић, Д. Социјални контекст богословља св. Игњатија Антиохијског, у ПБФ, Институт за теолошка истраживања, Бгд. 2013, стр. 288–302; зборник приредио Р. Поповић.

повезаности удова тела Христовог. Епископ је икона Христова који јесте „воља Очева, као што су и епископи који су постављени по крајевима (земље) јесу у вољи Исуса Христа.“³² То је разлог који објашњава зашто верни треба да следе вољу свог епископа. Епископ је глава помесне цркве, онај који сабира заједницу у један жртвеник и приноси је Богу. Стога је реално незамисливо да ико има заједницу са Богом мимо епископа; „Нека нико без епископа не ради било шта што се односи на Цркву.“³³

Поштовање и љубав према епископу проистиче из љубави према Христу, јер Христос хиротонише епископе. Осим службе епископа, свети Игнатије инсистира и на послушању према презвитерској и ђаконској служби: „Сви следујте епископу, као Исус Христос Оцу, и свештенству као Апостолима, а ђаконе поштујте као Божију заповест.“³⁴ Па тако, Дидахи упозорава хришћане да бирају клир (епископе, свештенике и ђаконе) и да га не пренебрегавају (15:1). Дидахи даље поучава да су епископи једнаки по достојанству као и, очито веома популарни и цењени, пророци и учитељи.

„Јер ваше славног имена свештенство, достојно Бога, сагласно је са епископом као струне са гитаром. Зато са вашом сагласношћу (једномисленошћу) и сложном љубављу. И ви сви будите један хор да тако сагласни у једномислености и добивши тон Божији у јединству, певате једним гласом Оцу кроз Исуса Христа, да вас Он чује и препозна, по ономе што добро чините, да сте чланови (удови) сина Његовог. Стога је корисно за вас да будете у непрекорном јединству, да бисте и у Богу свагда заједничарили.“³⁵

Свети Игнатије Богоносац говори о јединству Цркве. Црква, као савршена и слободна заједница, јесте чин сједињења, сабрања, она реално јесте једно Тело и попут удова једног Тела њени чланови су органски повезани. Глава Тела је Христос кога иконизује епископ и јединство Цркве представља јединство под епископом.

„Зато, старајте се да (сви) учествујете у једној евхаристији (=Литургији), јер је једно тело Господа нашег Исуса Христа и једна чаша за сједињење крви Његове, један (је) жртвеник, као што је и један епископ заједно са свештенством и ђаконима...“³⁶.

Епитет „један“ који свети Игнатије понавља у реченици треба да окарактерише Евхаристију и све службе у њој као јединство, као ди-

³² Ефес. 3.2 (исто, стр. 211.).

³³ Смир. 8.1. (исто, стр. 235.).

³⁴ Смир. 8.1. (исто, стр. 235.).

³⁵ Ефес. 4. 1–2.

³⁶ Фил. 4.1 (исто, стр. 229.).

намичку живу заједницу многобројних личности. Митрополит Јован Зизјулас пише да „поистовећивање евхаристијског сабрања са самом Црквом Божијом имало као непосредну последицу очување једне Евхаристије у свакој Цркви под вођством началствујућег епископа.“³⁷ Опасност која прети од јереси управо јесте разарање тог јединства – оно је почетна тачка и крајње исходиште деловања јеретика. Учење јеретика је егзистенцијални промашај, изумирање бића изазвано његовим цепањем. Отуда толика потреба у посланицама да се скрене пажња на погубност јеретика. Њихова учења нису случајна теоретска скретања од учења Цркве, већ намерно и свесно одвајање од једне литургијске чаше које се манифестује као изобличено учење. „Зато, децо светлости Истине, бежите од подела и од злих наука,“³⁸ упозорава епископ свој народ. А та заштита се управо налази у загрљају Цркве Христове, у личности епископа, те даље додаје: „А тамо где је пастир (епископ), тамо следујте као овце (Христове).“³⁹ Епископ возглављује народ, он је стуб онтолошког јединства Цркве и у првим вековима та улога се јасно видела у животу Цркве.⁴⁰

Св. Игњатије пише у Посланици Ефесцима: „Нека се нико не обмањује: ако неко није унутар жртвеника, тај се лишава хлеба Божјег. Јер ако молитва једног и двојице има толику моћ, колико већма има моћи молитва Епископа и целе Цркве“ (Ефес. 5, 2). Свест раних хришћана о значају литургије је снажна. Тада се црквени живот одвија у својој аутентичности, хришћанство још увек није добило цивилизацијске и културолошке размере, тако да ништа друго и споредно није могло да замени Евхаристију. Иако начинима живљења различити, рани хришћани су се идентификовали као једна породица захваљујући заједничарењу у Христу, тј. „вечерама љубави“⁴¹ које су их сједињавале са Христом и једне са другима. Свети Игњатије Богоносац каже да „који, дакле, не долази на заједнички скуп, тај се већ погордио и себе је осудио“.⁴²

³⁷ Зизјулас, Ј. Јединство Цркве у светој Евхаристији и у епископу у прва три века, Беседа, Нови Сад, 1997, 95.

³⁸ Фил. 2.1 (Дела апостолских ученика, стр. 228.).

³⁹ Фил. 2.1 (исто, стр. 228.).

⁴⁰ Види: Зизјулас, Ј. Јединство Цркве у светој Евхаристији и у епископу у прва три века, стр. 76-83.

⁴¹ То су грч. агапе (= вечере љубави) – првобитни назив за литургију.

⁴² Ефес. 6. 2 (Дела апостолских ученика, стр. 211, 212.).

Закључак

Свети Игнатије Богоносац и у свом времену примећује клице будућих раздора и погубних тенденција и, попут доброг пастира, упозорава верне да се чувају замки, да се повинују епископу и чувају евхаристију као једини прави идентитет хришћанства. Цркву свети Игнатије дефинише и као икону есхатолошке реалности, као опит догађаја будућности – то је нада наша у којој ћемо се наћи да живимо. Недвосмислено се говори о будућности. На више места, у разним формама помиње се васкрсење као финални будућег времена. Црква је у времену остварена, али не потпуно, она у потпуности живи као есхатолошка реалност, док је историја поље пројављивања идентитета. „И васкрснућу у Њему слободан“ каже свети Игнатије показујући тиме два момента. Прво, васкрсење је догађај будућности, а друго плодови нашег страдања и живота у Христу постаће видљиви и оствариће се у потпуности тек тада – тада ћемо постати потпуно слободи, праве и савршене личности ослобођене окова смрти, нужности и пропадљивости. Из овога се може много закључити, не само о ономе о чему свети Игнатије експлицитно говори, већ и другим моментима богословља – о космологији, слободи, антропологији као теологији личности. Појам личности, иако тад далеко од сваке дефиниције са васељенских сабора, свеприсутан је у богословљу светог Игнатија. Човек Цркве, човек који има идентите у слободној еросној заједници са Христом јесте личност.

Библиографија

А. Извори и преводи:

Дела апостолских ученика, приредио епископ Атанасије умировљени херцеговачки. Врњци–Требиње: Братство св. Симеона Мироточиво, 2005.

Migne, Jacques-Paul. *Patrologia Graeca* (PG, t. 50). Paris, 1857–1866.

Ignace d'Antiche. Polycarpe de Smyrne. *Lettres. Martyre de Polycarpe*, прир. P. Th. Camelot, Sources chrétiennes 10. Paris: Cerf, (3) 1958.

Б. Литература:

На кирилици:

Зизјулас, Ј. Јединство Цркве у светој Евхаристији и у епископу у прва три века. Нови Сад: Беседа, 1997.

Зизјулас, митр. Јован, Од маске до личности, Нови Сад: Беседа, 2004.

Јанарас, Х. Истина и јединство Цркве, Нови Сад: Беседа, 2004.

Керн, К. Евхаристија, Шибеник, 2000.

Мачковић, Д. Социјални контекст богословља св. Игњатија Антиохијског, Београд: ПБФ, Институт за теолошка истраживања, 2013.

Мидић, И. Биће као есхатолошка заједница. // *Одбор за просвету и културу епархије Браничевске*, Пожаревац, 2008.

На латиници:

Barnard, L. W. The Background of st. Ignatius of Antioch. // *VC* 17, 1963.

Brent, A. Ignatius and Polycarp: The Transformation of New Testament Traditions in the Context of the Mystery Cults. Pages 325–349. // *Trajectories through the New Testament and the Apostolic Fathers*. Edited by Andrew F. Gregory and Christopher M. Tuckett. Oxford and New York: Oxford University Press, 2005.

Corwin, V. St. Ignatius and Christianity in Antioch. New Haven: Yale University Press, 1960.

Trakatellis, Bishop D. God Language in Ignatius of Antioch. // *The Future of Early Christianity: Essays in Honor of Helmut Koester*. Ed. Birger A. Pearson; Minneapolis: Fortress Press, 1991.

Glanville, D. Size of Population of Antioch. // *Transaction and Proceedings of the American Philological Association*, vol. 89, 1958.

Foster, P. The Epistles of Ignatius of Antioch and the Writings that later formed the New Testament. // *The Reception of the New Testament in the Apostolic Fathers*. Edited by Andrew F. Gregory and Christopher M. Tuckett. New York and Oxford: Oxford University Press, 2005.

Fredriksen, P. Jesus, Judaisam and Chirstian Anti-Judaisam: Reading the New Testament after the Holocaust, Westminster: John Knox Press, 2002.

Robinson, T. Ignatius of Antioch and the Parting of the Ways: Early Jewish–Christian Relations. Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers, 2009.

Summary

Fr. Darko Stojanović (Smederevo)

St. Ignatius of Antioch - The Church as existentially-experiential community

The key to understanding the ecclesiology of St. Ignatius is clearly his presuppositions concerning salvation. As will be indicated, the Church as the body of Christ exists, according to St. Ignatius, for the sole purpose of salvation in Christ. Thus his ecclesiology without at least a general examination of his soteriology would be incomprehensible.

Keywords: Saint Ignatius of Antioch, ecclesiology, soteriology, eschatology.